

4^e AMSTERDAM WALKABOUT

20 september 2009

zoek de eerste kaart!

GO WALKABOUT!

Wandel mee naar de oorsprong van Amsterdam

Oorspronkelijk is de 'walkabout' de zwerftocht van de Australische Aboriginals naar de "Droomtijd", de wereld van de vooroudergeesten, via "Songlines", de mythen en liederen over de oorsprong van het landschap en de mens. Ook in Amsterdam zijn voor de wandelaar de ontstaansmythen nog zichtbaar in het landschap, als je de (voet)sporen van de oude verhalen volgt...

Route/programma en info: www.struinen.nl

BELEEF DE GESCHIEDENIS VAN AMSTERDAM

Reis mee in de tijd naar de oorsprong van Amsterdam in het spoor van een middeleeuwse mythe over de oorsprong van de stad en de 1° sporen van de pioniers in de veenwildernis. Wandelend word je een deel van dit verhaal, en ontdek je de 1° kaart. Het is de kaart die de basis vormt van alle bekende kaarten...

KOM OP VERHAAL IN DE BRETEN EN DE STELLING VAN AMSTERDAM

Laat je verrassen door het nieuwe Westerpark, de natuurgeheimen van de Bretten, de sporen van het Oerij, middeleeuwse dijken en dorpen die ouder zijn dan Amsterdam. De route voert je vanaf de Amsterdamse Haarlemmerpoort naar het meest mysterieuze fort van de Stelling van Amsterdam. Maar er zijn ook kortere varianten en wandel&fietsroutes. De routes zijn letterlijk de verhaallijnen die leiden naar de eindmanifestatie in het Fort Benoorden Spaarndam.

Waarom de Walkabout?

Geen landschap in Nederland is meer vernield dan het westen van Amsterdam; Schiphol, havens, snelwegen, industrieterreinen, recreatiegebieden en niets ontziende verstedelijking heeft het grootste deel van het historische (middeleeuwse) landschap compleet vernietigd. En nog steeds wordt het dit landschap bedreigd en aangetast, door bijv. havens, de Weststrandweg en, industrieterreinen in de Lutkemeer. De Bretten scheg verbindt de restanten van dit historische landschap met nieuwe natuurgebieden (Bretten, Geuzenbos). Door oude verhalen opnieuw te vertellen en te wandelen wil Nemo met de Walkabout opkomen voor het behoud van dit landschap met zijn unieke natuur- en cultuurwaarden,

ZOEK DE NAAM VAN DE WATERGEEST

Het verhaal van de wandeling is gebaseerd op een middeleeuwse legende over een watergeest die in de veenwildernis rond het oude Spaarnwoude huist. Onderweg kom je 5 woonplaatsen van de watergeest tegen. Je moet daar één van de 5 letters van haar naam zoeken. Combineer de 5 letters tot de goede naam. Op het einde van de wandeling, als je tijdens het inwijdingsritueel de juiste naam van de watergeest kunt uitspreken, krijg je de 1° kaart.

INWIJDINGSRITUEEL

Het hoogtepunt van de verhalenwandeling is een 'inwijdingsritueel' in het Fort Benoorden Spaarndam van de Stelling van Amsterdam, waar de mythische wereld werkelijkheid wordt. Tijdens een rondgang door het binnenste van het fort kom je oog in oog met 'de oorsprong' en de 1° kaart. Want de oorsprong bevindt zich niet in het centrum van de stad, maar aan de uiterste rand, waar de buitenste ring (de Stelling) de eerste duinen raakt. Hier ligt het kruispunt waar de mens en de elementen, natuur en cultuur elkaar raken. Het 'inwijdingsritueel' is een muzikale theaterpresentatie door het Nemo Wandeltheater.

Het evenement wordt georganiseerd door Wandelorganisatie Nemo en mede mogelijk gemaakt door Stichting Erfgoed Noord-Holland. De manifestatie vindt plaats in het kader van de Stellingmaand; de Autovrije Dag 20 sept. en de opening van de LAW-Stellingpad op 18/19 sept. Ook wordt voor het eerst de Brettenstruinroute gepresenteerd. Meer informatie zie www.struinen.nl, tel. 020-6817013, Peter Spruijt

PROGRAMMA WALKABOUT ZONDAG 20 SEPTEMBER

Keuze uit: 1. wandeling naar het fort vanaf Amsterdam of Halfweg, 2. fietstocht en onderweg wandelen, 3 korte wandeling rond het fort, 4. programma in het fort. Route&info zie www.struinen.nl

INDIVIDUEEL WANDELEN

- 20 km.: Haarlemmerpoort Amsterdam
- 15 km.: NS Station Sloterdijk
- 10 km.: Halfweg Amsterdamse Straatweg voor de kerk
- 6 km.: vanaf het Fort Benoorden Spaarndam rondwandeling; kennismaking Stellingpad
Vooraf aanmelden is niet nodig. Alle gegevens zijn op internet te vinden. Deelname is gratis.

OPENBAAR VERVOER

Nemo organiseert een pendelbus vanaf Halfweg naar het Fort en terug vanaf 13 uur (A'damse Straatweg voor de kerk, er is beperkt plaats)

- Haarlemmerpoort Amsterdam

Haarlemmerplein/Nassauplein tram 3, bus 18 21 22

- Rechtstreeks naar het Fort in Spaarndam:

vanaf NS Station Haarlem: Bus 75 (elk kwartier). Uitstappen halte Delftplein/Kennemer Gasthuis. Dan is het 4km. lopen naar het Fort of neem daar bus 14, elk half uur 26/56u

- Terug vanaf Spaarndam:

bus 14 elk half uur 07/37u naar Haarlem Delftplein. Dan bus 75 (elk kwartier) naar NS Station Haarlem. *Voor treinen: zie www.ns.nl*

- Halfweg:

vanaf A'dam Marnixstraat bus 80 25/55u

Terug 00/30u

vanaf NS Sloterdijk bus 179 04/34u

Terug 02/32u

BEGELEIDE WANDELING

Start 20 km.: 10 uur. Haarlemmerpoort Amsterdam

Start 18 km 10.30 Kerk Sloterdijk

Start 10 km. 13 uur Halfweg Amsterdamse Straatweg voor de kerk

Vooraf opgeven bij Nemo 020-6817013 of voetpaden@gmail.com

BIKEABOUT: FIETSEN EN WANDELEN

Fietsroute door de Brettenzone naar het Fort Benoorden Spaarndam en via andere forten terug naar Amsterdam. Onderweg zijn korte wandelingen over onverharde paden uitgezet (waar dus niet gefietst mag worden!).

De informatie voor de fiets- en wandelroute kunnen gedownload worden van de website.

INWIJDINGSRITUEEL IN HET FORT BENOORDEN SPAARNDAM; DE 1e KAART

14, 15 en 16 uur

Het inwijdingsritueel en de presentatie van de 1^e kaart is een muzikale theaterpresentatie en vindt plaats tijdens een rondgang in het zuidelijk gedeelte van het Fort.

RONDLEIDINGEN IN HET FORT

Vrijwilligers van de Stichting Krayenhoff die het fort beheren en restaureren, houden de hele dag rondleidingen in het noordelijk gedeelte van het fort. Informatie: www.stichting-krayenhoff.nl
www.stelling-amsterdam.nl/forten/spaarndam-noord

HET MYTHISCHE VERLEDEN VAN AMSTERDAM

Heel vroeger was de veenwildernis tussen de duinen van Kennemerland en de rivieren van Amstelland een levensgevaarlijk onland, een veenmoeras waar geen mens durfde te komen. Mensen mensen woonden veilig op de zandruggen langs de kust of de rivieren. Ze wisten zeker dat het niet pluis was in het veen: in de diepe veenpoelen woonden vooroudergeesten en natuurwezens, feeën, geesten, demonen. Regelmatig brachten ze offers in het moeras om de geesten gunstig te stemmen. Ze geloofden dat de poelen de toegang waren tot de onderwereld en in het najaar, opende de onderwereld zich en verschenen de geesten in de boven-wereld, Met veel kabaal werden de geesten verjaagd (ons vuurwerk). In het voorjaar waren de poelen juist de bron van nieuw leven en vruchtbaarheid. Er werden optochten gehouden met beelden van vruchtbaarheidsgoden, waarbij iedereen verkleed was (ons Carnaval). Vanaf de 10e eeuw worden de moerassen droger en de mensen gingen de veengebieden ontginnen om er akkers en weilanden van te maken. Zo ontstonden dorpen, als Sloten, Osdorp en Diemen die veel ouder zijn dan Amsterdam. Vanaf de 12e eeuw kwamen er rampzalige stormen en overstromingen. Het meeste ontgonnen land verdween in de golven (huidige IJ-polders, Haarl.meer, IJsselmeer), ook omdat het land door de ontginningen was ingeklonken en veel lager lag.

Omdat de keizer eigenaar was van alle woeste gronden (het wildernisregaal), liet hij door zijn leenheren dijken bouwen tegen het woeste water (en de geesten) (bv Spaarndammerdijk. En hij wilde de vrije Friezen onderwerpen. Maar er kwamen steeds meer stormen waardoor de dijken doorbraken. Veel mensen geloofden dat de overstromingen de wraak waren van watergeesten omdat ze verdreven waren uit het moeras door de mensen die alles in cultuur brachten en kerken bouwden op plaatsen waar vroeger geesten en demonen werden vereerd. In oude 13e eeuwse kronieken staat een spannend verhaal over een beruchte watergeest. Volgens de mensen uit de streek was rond Spaarndam de laatste plek was waar een watergeest leefde. De boeren uit de buurt vereerden de watergeest omdat zij ervoor zorgde dat de graaf verjaagd werd en de aarde vruchtbaar bleef. Tijdens de WALKABOUT lopen we door dit magische middeleeuwse landschap, langs de poelen van de watergeest. De reden is dat in deze tijd de (stads)natuur net als in de Middeleeuwen weer bedreigd wordt. Er komen steeds meer auto's, snelwegen (Westrandweg), havens (Ruigoord) en bedrijfsterrainen (Lutkemeerpolder) die de stad ziek maken en de natuur vernielen. We hebben de watergeest hard nodig om de natuur en het landschap te beschermen.

Wandelmanifestatie Walkabout

Wandelorganisatie Nemo organiseert jaarlijks de "Walkabout" mede in het kader van andere evenementen, zoals de Autovrije Dag, de Groene Maand en de Open Monumentendag. Tijdens de Walkabout wordt de legendarische eerste ontginning van het gebied ten westen van Amsterdam; "Uko van Okesdorp" zichtbaar.

De Stelling van Amsterdam is ahw de kapstok waar het Amsterdams netwerk van wandelroutes worden opgehangen als een spinnenweb.

Tijdens de wandelmanifestatie worden de historische ontginningssporen van het stadslandschap blootgelegd en de ontginningssporen diep onder de huid van de wandelaar. Het product is een kunstwerk dat bestaat uit een immense hoeveelheid mythische ontdekkingskaarten, kunstvoorwerpen en kladjes, waarmee het oerlandschap en de oorsprong van onze stadscultuur wordt getoond. Want het doel van de manifestatie is de verschijning van 'de oorsprong' in de vorm van de eerste ontginningssporen.

Dus het gaat niet om het romantisch blootleggen van een verondersteld mythisch landschap, een soort Atlantis of een verloren oerstaat, maar om tekens van het oerlandschap, dat alleen via gemaakte tekens en sporen gekend kan worden. Het oerlandschap kan de middeleeuwse Hollandse veenwildernis zijn, maar ook het jeugdlandschap van Amsterdamse allochtonen en toeristen.

Nemo vereniging van vrije wandelaars

De wandelorganisatie Nemo heeft zich van de oprichting in 1988 gericht op het struinen. Struinen betekent letterlijk "snuffelend rondlopen om iets van je gading te zoeken", en is heel anders dan lopen en wandelen. Met behulp van stafkaarten zoekt Nemo struinend de verborgen, verdwenen en verboden paden, en verbond de wandelingen met verhalen en mythen. Nemo organiseerde ook vaak wandelmanifestaties (Voetpadendagen) om de aandacht te richten op onrecht afgesloten paden en paden die bedreigd werden door de aanleg van snelwegen en spoorlijnen.

Vanaf 1998 bezit Nemo een wandelcentrum in het Reuzengebergte in Polen dat opgezet werd als wandel& verhalencentrum.

Door de combinatie van wandelen en verhalen werden voetsporen verhaallijnen van verhalen en mythen over de oorsprong van het landschap. Nemo ziet samenwerking met de Stelling van Amsterdam als een unieke mogelijkheid deze 'Poolse ervaringen' in Nederland op de (wandel)kaart te zetten. Nemo heeft al drie keer het evenement de Walkabout georganiseerd waarbij verhalen over de Heren van Aemstel en Uko van Okesdorp als verhaallijn de wandelroute bepaalden.

Doel

Het doel is om de ontstaansgeschiedenis en het landschap van de regio Amsterdam en de Stelling van Amsterdam met elkaar te verbinden en op een aantrekkelijke (en spannende) manier te presenteren aan een breed publiek. Aanleiding is de recente baanbrekende dissertatie van Chris de Bont "Het Vergeten Land" over de ontginningsgeschiedenis van de Hollandse veengebieden. De focus op deze ontginningsgeschiedenis, gekoppeld aan mythen en legenden over het ontstaan van Amsterdam, de eeuwenoude migrantenstromen en de Stelling, bieden boeiende invalshoeken voor een wandel & verhalenmanifestatie.

Concept

waarom: Wandelorganisatie Nemo wil de stad en de Stelling letterlijk op een andere manier benaderen: te voet, vanuit mythen en legenden, op een speelse manier. Hiermee wil Nemo in Amsterdam de forten beter op de kaart zetten, letterlijk openstellen voor de beleving van Amsterdammers en een nieuwe betekenis geven voor de stad.

wat: een themawandeling die groene, landschappelijke, historische en monumentale lijnen en structuren van de stad en de directe omgeving met elkaar verbindt.

hoe: via een speurtocht/game wordt het een spannende en magische wandeling. Daaraan gekoppeld zijn educatieve werkvormen die geschikt zijn voor scholen e.a. organisaties

voor wie: juist voor doelgroepen die weinig over de stad weten en zelf niet gaan wandelen: met name jongeren, scholieren, nieuwe Amsterdammers, toeristen.

wanneer: evenement op 20 september 2009, **eindproduct:** het project is een 'work in progress', een pilot. Doel is het creëren van een verhalen-wandelnetwerk vanaf de forten via de groene scheggen, naar het stadshart.

vorm: er is gekozen voor een 'reality game', maar de drempel is laag. Daarom heeft de wandeling ook het karakter van een themawandeling of een toeristische en recreatieve attractie.

Fort Benoorden Spaarndam

De samenwerking met Stichting Krayenhoff is de basis van het evenement. De stichting organiseert rondleidingen door het noordelijke gedeelte van het fort. Nemo organiseert dan een wandeling door het zuidelijke gedeelte, waarbij in elke ruimte een presentatie plaatsvindt. De deelnemers lopen een rondje door de gangen aan weerszijden van de ruimten. De wandeling beeldt een reis door het on(der)bewuste uit, en is elke ruimte ahw een geheime plek in het hoofd van elke bezoeker. Ook buiten zijn er activiteiten. Informatie over het fort: www.stichting-krayenhoff.nl
www.stelling-amsterdam.nl/forten/spaarndam-noord